

Krigen i digtekunsten

Krigen 1864 er kun tema i få romaner, hvoraf Herman Bangs *Tine* udgivet i 1889 er den mest kendte. Her skildres den udbredte militære selvvurdering i borgerskabet, og den vantrøstige reaktion ved meddelelsen om den danske hær tilbagetog fra Danevirke. Det er dog især i digte, at krigen er blevet beskrevet og fortolket. Her møder vi forskellige stemninger – i selve krigsåret er der både opmuntrende skilleviser og selvopgivende, hadefulde lyrik, i de næste årtier skrives digte, der bidrager til den folkelige genrejning og sønderjydernes udholdenhed.

Jens er aldrig bange, men der var for mange;
Heller bort os trække end Gevær at strække ...

Ej dit Blod Du spared, Dyppel Du forsvared.
Længe nok Du dvælet dér for Eftermælet.
Tåb er ofte Seier, den Bevidsthed eier
Hver en Mand i Landet, Du har kæmpet kjækt;
Din Daad er kjendt og prist af hver Nation.

Wilhelm Rantzaau 1864

Nu blegner fast vort sidste Haab,
kun lavt vor Stjerne staar;
og Danmark sidder som en Job
og skraber sine Saar;
og Venerne de flokke sig, / de se os Byld ved Byld
og trøste os saa drøvelig: / "Det er din egen Skyld!"

Chr. Richardt 1864

Nu Ølksen er ved Roden lagt
af Danmarks gamle Folkestamme,
og dømt har Fjenders Overmagt,
hvor først dens Æg skal ramme;
den jydsk Gren, der skyggebred
har rakt til Sli og Trene ned,
man kaste vil som splintre Ved
i tyske Kakkelovne.

Carl Ploug 1864

Brat af Slaget rammet / kastet haardt til Jord,
ligger brudt og lammet / du vor gamle Mor;
har du anden Tanke / end "Lid og Taal",
saa forkynd, o Danmark, / mig dit fremtidsmaal...

"Yndlinge i Plade, / Drengene klædt i Saal,
Mænd med faste Hjerter, / det er Danmarks Maal...
Slesvigs Land genvundet! / Det er Kampens Maal!"

Fr. Paludan Müller 1864

Dansker! Dit Folk er af de smaa,
derfor vi Grænsen værge maa,
baade i Skole og Kirke,
baade mod Syden og mod nord,
baade med Guds og Folkets Ord
rejse et Danevirke.

N.F.S. Grundtvig 1868

Vi har et Haab, der ej er bygt
paa høje Tal og store Løgne;
paa Sandheds Grund, den simple, nøgne,
det hviler levende og trygt;
det fødtes under Nederlaget,
det viedes i Vaabenbraget,
det nærdes af Danmarks Nød.

Vi sætte ej vor Tillid til
Kanoner eller Bajonetter,
ej heller, hvad vi selv udretter,
og hvad de store Magter vil.
Og Haabet er, at Danmarks Lande
til Tungemaalers Skel kan stande
Som Grænse for et enigt Nord.

Mads Hansen 1870

Det haver saa nyligen regnet,
det har stormet pisket i vor Lund,
Frø af Ugræs er føjet over Hegnet.
Aag paa nakke og Laas for vor Mund.
Aarets Løb har sin Lov, / der blev lyst i vor Skov,
Ak hvor kort, indtil alt er Stormens Rov...

Og de troede, at Hjertebaaand kan briste,
og de troede, at glemmes kan vor Ret;
de skal vide, de aldrig ser de sidste,
de skal vide, at ingen bliver træt.
Ti, som Aarene randt, / saas det: Baandene bandt,
Kræfter fødtes for Kræfterne, som svandt.

Johan Ottosen 1890

Sønner af de Slagne / se, I staar på Muld!
Død er det bedragne, / lykkeløse Kuld.
Gæstfrit aabner Danmarks / unge grønne Land
Favnen for den stærke / lattermilde Mand.

Ifra Gorm den Gamle / til den Dag i Dag
elskte vi at samle / ...Ak, paa Nederlag!
Dette vil vi mindes / med en knyttet Haand,
mens vi skuer fremad / af en anden Aand.

Kloge af at bede / til den døve Gud,
vil vi aabne, sprede, / glemme, slette ud.
Ungdom er at handle / uden Tradition,
Uden falske Veksler / paa en død Nation.

...

Borte er det syge / lykkeløse Kuld –
Sønner af de Slagne / se, I staar på Muld!

Jobs. V. Jensen 1906

Det lyder som et Eventyr, et Sagn fra gamle Dage:
En røvet Datter, dybt begravet, er kommen frelst tilbage!
Det sker, hvad som et Drømmesyn har straalet for vor Tanke:
Til Sommer vajer Danebrog igen paa Dybbøl Bank!

Henrik Pontoppidan 1918

Søndret Folk er vokset sammen / i den store Skæbnestund.
En er Stammen, én er Flammen,
én er Glæden paa vor Grund.
Frem af Vinter vælder Vaar. / Helet er vort gamle Saar,
bødte Danmarks Flænge. / Sorgomsuste Kongeaa,
atter skal din Vove gaa, / glad igennem Enge.

Helge Rode 1921